گفتوگۆی (همبستگی) لەگەڵ منصور حکمت دەربارەی لە باربردنی منداڵ:

ئازادی لە باربردنی منداڵ بۆتە زەرورەتێك

لە بەرئەوەی زۆرێك لە ئازادیيە ئینسانیەکان لە ژنان زەوت کراوە

وەرگێڕانی: بڕیار مەهدی

پێداچوونەوەی: سەعید ئەحمەد

سورەیا شەهابی: بەرلەوەی بچینە سەر خاڵە سەرەکیيەکانی باسی لەباربردنی منداڵ، وەکو بەرگری لە "مافی بڕیاردان"، " مافی ژن بەسەر لەشی خۆیدا"، "بەرگری لە مافی ژیان" و سەرەنجام ئەم خواستە لە کۆمەڵگایەکی ئازادو ئینسانیدا، ئەمەوێ سەرەتا رای تۆ دەربارەی خاڵێك بزانم، ئەویش ئەوەیە، مخالەفەتی بەرنامە لەگەڵ خودی ئەم کردارە لە لایەکەوە و داواکاری قانوونی بوونی لە لایەکی ترەوە، چۆن لێك دەدەیتەوە؟ ئەڵێن مادام بەرنامە لەباربردنی منداڵ بە نیشانەی لەخۆبێگانەیی ئینسان دائەنێت، کەوایە پێویستە سەرەنجام دژی قانوونی بوونی لەباربردنی منداڵ بێت و گوایە موافەقەتی بەرنامە لەگەڵیدا تاکتیکە. لەم بارەیەوە ڕات چیيە؟

منصور حکمت: لە بەرنامەی ئێمەدا ئەم شێوە مامەڵەیە نەبەبەندی لەباربردنی منداڵەوە مەحدود دەبێتەوە و راستیەکەشی نە شێوازێکی مەحدود بە ئێمەیە. زورێك لە پەیوەندی و مەسائیلە کۆمەلایەتیيەکان هەن کە ئێمە لە کاتێك دا کە خوازیاری لە بەین چوونیانین لە هەمان کاتدا وەکو واقعیەتێکی ماددی و مەوجودی کۆمەڵگای ئێستا بەرەسمیيان دەناسین و هەوڵ ئەدەین کاریگەری خراپی ئەم پەیوەندی و مەسەلانە بەسەر ژیانی خۆمان و هەموو خەڵکەوە کەم بکەینەوە. شێوازی مامەڵەی بەرنامە لەگەڵ کاری کرێ گرتەدا ڕێك هەروایە. ئێمە خوازیاری لەبەین چوونی کاری بەکرێین، دنیایەك کە تیایدا کەسێك لە پێناو ژیانی روژانەیدا ناچارە توانای لەشی بە کەسێکی تر بەکرێ بدات، بە شەرمەزاری دەزانین بۆ بەشەرییەت. کاری بەکرێش هەروەك لە باربردنی منداڵ نیشانەی لەخۆ بێگانەیی ئینسانە. بەڵام بەشێکی زۆری بەرنامە پەیوەستە بەقانوون دانان بۆ هەل و مەرج و ڕێوشوێنی کاری بە کرێ لەم کۆمەڵگایەدا. مەقولەی دەوڵەت بە هەمان شێوە. مەقولەی دین بەهەمان شێوە. هەر لەم بەشی دووەمی بەرنامەیەدا ئێمە خوازیاری ئازادی بەکاربردنی هەندێ موادی مخدر و تەنانەت دابین کردنیشین لەلایەن دەوڵەتەوە بۆ ئەوانەی بە مەوادی مخدر ئالوودە بوون. وە ئەمە بەشەرتی لەبەین بردنی ئالوودەبوون بە موادی مخدر ئەزانین. ئێمە داوای سڕینەوەی یاساغ کردنی لەش فرۆشی و پشتیوانیی یاسامان کردووە لە لەش فرۆشان، وە ئەمە بە شەرتێکی لەبەین بردنی لەش فرۆشی دەزانین. موسیبەتەکانی کۆمەڵگای سەرمایەداری بە غەیرە قانوونی کردنی ئەو موسیبەتانەو تەمێ کردنی قوربانیەکانی وەلام نادرێتەوە. ئەمە بە تەنها قسەی ئێمە کۆمۆنیستەکان نیە، بەڵکو قسەی هەر کەسێکە کە شان بەشانی هەر ئەم شارستانیە ئەوروپاییيە چووبێتە پێشەوە.

لە باربردنی منداڵیش ڕێك هەروایە. ئێمە لە باربردنی منداڵ بە کارێکی ڕاست نازانین. حەزمان دەکرد کۆمەڵگایەك هەبووایە کە بە هیچ جۆرێك ئەم مەسەلەیەی تیادا نەهاتایەتە پێشەوە. هیچ کەس کاری بەمە نەگەیشتایە و هەڵبژاردنێکی ئاوا هەرگیز نەهاتایەتە بەرەوە. ئایا ئەمە خواستێکی سەیرە؟ نەخێر. ئەمە خواستی زۆربەی هەرەزۆری خەڵکەو لە پێش هەموشیانەوە خواستی هەر کەسێکە، چ ژن و چ پیاو، کە لە ژیانی خۆی دا هەستی بە دەردی لە باربردنی منداڵ کردبێت. من کەسێك یا بزووتنەوەیەك شك نابەم کە خودی کرداری لە باربردنی منداڵ وەکو کردارێکی سەربەرزانەی ئینسانی تقدیس بکات. بێ ئیحساسی و لامبالاتی عاتفی لەبەرامبەر ئەم مەسەلەیەدا لە کورو کۆمەڵی ئوسولیيەکان لە بزووتنەوەی فیمینیستی دا دەبینرێ. بەڵام ئەمە زیاتر بەرەنجامی پەروەردەی سیاسی سکتاریستی و دەمارگیری ئایدۆلۆژی و فیرقەیی ئەوانە، تاوەکو ئەوەی گەڕانەوە بێت بۆ ئیحساسی واقعیيان وەکو ئینسان.

بەڵام هەر ئەوەندەی ئێمە بمانەوێ و ئارەزووبکەین واقعیەتی دەرەوەی ئێمە لە ناو ناچێت. حاملەبوونی نەخوازراوو پەشیمانی لە حاملەبوونی خوازراو لە ئارادایە، محدودیاتی مالیی و فەرهەنگی و سیاسی لە ئارادایە، زەخت و زۆر لەسەر ژنان بێ ئەندازە زۆرە و بە ناچاری بۆ ژمارەیەکی زۆریان لە باربردنی منداڵ وەکو تەنها ڕێگای دەرچوون لە گێژاوێك دێتە بەرچاو. لەباربردنی منداڵ واقعیەتێکی دنیای ئەمڕۆیە و کۆمەڵگا ناتوانێ گوێی خۆی لێ کەڕ بکات، ناتوانێ چاوپۆشی لێ بکات. دەبێ ڕێوشوێنی ئەم کردارە، کە سەربەخۆ لە

ئیرادەی هەردەوڵەت و حیزب و بزووتنەوەیەکی سیاسی، بەهەرحاڵ مەوجودە ، دیاری بکرێت. قەدەغەکردنی لەباربردنی مناڵ تەمێ کردنی قوربانیانی ئەم سیستمە کۆمەڵایەتی‌یەیە کە مەوجودە. ئەمە ناتوانێ هەڵوێستی ئێمە بێت.

بەرنامەی ئێمە رادەگەیەنێ کە کرداری لە باربردنی مناڵ بە نادروست و پێچەوانەی پڕەنسیپە ئینسانیەکانی خۆی دەزانێ. بەلاّم بڕوای وایە کە چ لە پێناوی پارێزگاری لە قوربانیەکانی محدودیاتی ئابووری و دواکەوتوویی فەرهەنگی لەم کۆمەڵگایەدا کە لە ئارادایە، وە چ بۆ خەبات لە بەرامبەر زەمینەکانی ئەم کردارەدا، پێویستە لە باربردنی منال قانوونی بێت. راستیەکەی زۆربەی هەڵسوراوانی بزووتنەوەی (پروچویس) و کارگێڕانی و پزیشکانی کلنیك (عیادە)کانی لە باربردنی منال و یاسادانەرانی پرۆچویسی هەیئەی دەسەلاّتداری ئەمریکاش هەر ئەم هەڵوێستەیان هەیە و لە وەلاّمی ئەم پرسیارەدا هەر ئەمە دەڵێن: لە باربردنی منال کارێکی ڕاست نیە، بەلاّم دەبێ قانوونی بێت. ئەگەر جیاوازیەك لە ئارادایە ئەوا ڕاشکاوی ئێمەیە لە بەیانکردنی ئینسانی نەبوونی خودی کرداری لە باربردنی منداڵدا. بەلای ئسوڵیەکانی بزووتنەوەی فیمینیستی‌یەوە وادیارە ئەم رەخنەیە قورسە. لە روانگەی سیاسیەوە بەرنامەی حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری خوازیاری قانوونی کردنی لە باربردنی منال تا دوازدە هەفتەیی، خۆڕایی بوونی، مەرجدارکردنی ئەم کردارە تەنها بە بڕیاری ژنەوە و ئەنجامدانیەتی لە کلنیکی تایبەتی‌دا. بزووتنەوەی پرۆچویس لە ئەمریکادا ئەم خواستانە وەکو ئارەزووە بالاّکانی خۆی سەیر دەکات و تەحقیق بوونیشیان لە ئەمریکادا بەم زووانە بە عەمەلی نازانێ. ئەگەر چەپی پێشوی تازە فیمینیستی کۆچکردووی ئێرانی لەگەڵ ئەم خواستە گرفتی هەیە، دڵنیابن کە لە فیمینیست بوونیەوە نیە. ئەگەر کەسێك لە کۆبوونەوەیەکی ئاشکرادا ئەم رەخنەیە ئاراستەی من بکات، من داوای لێ دەکەم بە کورتی و بە صراحەت و بێ پێچ و پەنا وەلاّمی دوو پرسیار بداتەوە: یەکەم، ئەمەی کە ڕای خۆی دەربارەی خودی کرداری لە باربردنی منال چیە وە ئایا ئەم کردارە لە ڕووی مەبدەئی‌یەوە بە کارێکی تاڵو ناشرین ئەزانێت، یاخود هیچ مشکلەیەکی مەعنەویو مەبدەئی و ویژدانیی لەگەڵ لەباربردنی منالّدا نیە. بە بڕوای من کەسێك کە لە کۆبونەوەیەکی ئاشکرادا هەڵسێ و کرداری لە باربردنی منال بە کارێکی سووکو بێبایەخ لەقەڵەم بدات، کە خەڵکی بێ هودە لە بەرامبەریدا تووشی دڵەڕاوکێ و دوو دڵێ دەبن، چ جای ئەوەی کە ئەم کردارە بە نیشانەی سەربەرزی ژن لە کۆمەڵگاو بەمایەی شانازی دابنێ، جوابی خۆی هەر لەو هۆڵەدا وەردەگرێتەوە. ئەم جۆرە بێدەربەستی و مامەڵە ساویلکە و رووکەشانەیە لەگەڵ مەسەلەیەکی ئەخلاقی گەورەدا کە لە باربردنی منال لەبەردەم هەمواندا، چ لایەنگرانی قانوونی بوون و چ مخالفانی، دای دەنێ، خۆی لە ناو هەرکۆڕێکی دەرەوەی کۆبوونەوەی فیرقەکەی خۆیدا بە سادەیی پەردە لەڕووی خۆی هەڵئەمالێ. دووەم، داوای لێ دەکەم ڕەخنەی خۆی لەو بەندەی بەرنامەی ئێمە بەراست و رەوان و بێهەراوهوریا بخاتە ڕوو کە خوازیاری لە باربردنی قانوونی و خۆڕایی منالە تا دوازدە هەفتەیی و لەسەر بڕیاری ژن.

سورەیا شەهابی: لەبارەی ئایندەی مافی لە باربردنی منال لە سۆشیالیزمو بەگشتی لە کۆمەڵگایەکدا کە پێودانگە ئینسانیەکان پەیرەوبکات، ئەڵێن واهات و سەرەڕای هەموو تەعلیم و کۆمەك و پشتیوانی‌یەك، تین ایجری 12-13 ساڵە حاملە بوو، ئایا ئێوە ناچاری دەکەن منال بە خێو بکات، لە کاتێکدا کە خۆی منداڵە؟

منصور حکمت : ئەم جۆرە پرسیارانە لە جۆری پرسیارو فتوای بەهانەگیرانەی سوننەتی ئیسلامیە، (ئەگەر بوومەلەرزە بوو و ....). هێنانەوەی نموونەی کچێکی 12 ساڵە بۆ پاساودانی لە باربردنی منال، هێنانە مەیدانی بەڵگەیەکی لاوازە، لە بەرئەوەی لە باربردنی منال دیاردەیەکی فراوانترە لە کێشەی حاملەبوونی کچانی دوازدە ساڵە و مەنتقی خۆیشی لێرەوە وەرنەگرتووە. لە بەریتانیای ئەمڕۆدا سەرەڕای ئەو هەموو موسیبەتە کۆمەڵایەتیانەو ئەو هەموو بێمافی و بێ ئیمکاناتیەی منالاّن، بە گوێرەی ئاماری خودی کەمپینی سەراسەری لە باربردنی منال، کە ڕێگرتن لە کەمکردنەوەی موهلەی لە باربردنی منال لە 24 هەفتەیی‌یەوە بۆ 18 هەفتەیی بە یەکێك لە شانازیەکانی خۆی دائەنێ، لە سەرجەمی 160 هەزار حالّەتی لە باربردنی منال لە سالّی 1992 دا تەنها سێ هەزار حالّەتی لە ناو کچانی ژێر تەمەنی 16 سالّی دا بووە. واتە کەمتر لە 2٪. بڕوا ناکەم لەم لیستەشدا ئاماری 12 سالّەکان لە یەك لە سەد زیاتر بێت. ناکرێ 160 هەزار حالّەتی لەباربردنی منال بە کێشەی حاملەبوونی نەخوازراوی کچانی 12 سالّە پاساو بدرێت. لە بەرامبەر هەر سیستم و هەر بەڵگە هێنانەوە یەکدا ئەکرێ بنبەستی ئەخلاقی وچەندین بڕوبیانووی مەنتقی و "توضیح المسائل" (توضیح المسائل)، ناوی کتێبێکی خومەینی‌یە کە پڕە لەقسەی حەلەقو بەلەقی شەرعیو دینی-وەرگێڕ) ئاسا دابنرێت و هەلومەرجێکی دەردناك و تراژیدی بهێنرێتە پێش

چاو. منیش ئەتوانم لەبەرامبەر ئەمەدا بپرسم ئەگەر لەو کۆمەڵگایەی کە ئاواتی "کەمپینی سەراسەری لە باربردنی منالّ"ە لە بەریتانیادا، لە باربردنی منالّ تا رۆژی پێش لە دایك بوون ئازادبێت، وە ئەگەر ژنێکی 28 ساڵە لە هەفتەی (31)ـەمدا بریار بدات کە منالّەکەی لە باربەرێت بەلاّم هیچ پزیشکێك ئامادە نەبێت ئەم کارە ئەنجام بدات، ئەمان چی ئەکەن، پزیشکەکە " ناچار ئەکەن" سەرباری ئەوەی ئەم کارە بەکارێکی دژی ئینسانی و جینایەتکارانە دەزانێ لە باربردنەکە ئەنجام بدات؟ مەسەلەی منالّ لە باربردن مەسەلەیەکی گرنگو گشتی و کۆمەلاّیەتییەو دەبێت وەلاّمی گشتی پێ بدرێتەوە. ئەگەر وەلاّمی گشتی و ریشەیی بزووتنەوەیەك راست و ئینسانی و رێنیشاندەر بێت، دەتوانرێ حالّەتە تایبەتییەکانیش لە چوارچێوەی ئەم وەلاّمە ئینسانییەدا وەلاّم بدرێتەوە. بەلاّم وەلاّمێکی غەیرە ئینسانی بەهیچ نمونە و شێرو رێوی هێنایەوەیەك دەربارەی ئەم یان ئەو حالّەتی تایبەتی مەشروعیەت بەدەست ناهێنێت.

بەهەر حالّ وەلاّمی من بە کێشەی تین ایجری سوسیالیستی حاملە ئەمەیە: یەکەم، ئێمە هیچ قسەیەکمان لە غەیرە قانوونی بوونی لە باربردنی منالّ لە سوشیالیزمدا نەکردووە. ئێمە قسەمان لەوە کردووە کە کۆمەڵگا ئیتر پێویستی بەم کارە نامێنێ. سەرەنجام من بروا ناکەم لە سۆشیالیزمدا (بە تایبەت لە سوشیالیزمدا) کچێکی دوازدە ساڵە ناچار بە منالّبوون یان هەر کارێکی تر بکرێت. دووەم، دەبێ بە باش کردن و پەرەپێدانی شێوازەکانی مەنعی حەمل، ئاموزش (تعلیم)ی جنسی، پەرەپێدانی مافەکانی منالاّن و بردنەسەری حورمەتیان، خەبات لە دژی ئەخلاقیاتی دواکەوتووانە و دەمارگیری نەزانانەی ناکۆك لەگەلّ رۆشنبیری جنسی‌ی گشتی و کۆنترۆلّی ئازادانەی کەسەکان بەسەر پەیوەندیە جنسیەکانی خۆیاندا و، دەبێ بەم جۆرە شتانە بەشوێن وەلاّمی واقعی‌یەوە بین. دەبێ کارێك بکرێت کەنەك تەنها تین ایجرەکان، بەلّکو هەر کەسێك کە نایەوێت حاملە بێت، بتوانێت حاملە نەبێت. ئایا ئەمە لە رووی عەمەلی و زانستی‌یەوە لە تواناداییە؟ بە رای من گومانی تێدا نیە. داهێنان و باش کردنی شێوازەکانی (منع) لە کۆمەلّگای دژە ژنی هاوچەرخدا وەکو پێویست بایەخی پێ نادرێ. ئەگەر یەك لە دەهەزار بەشی بودجەی ئەو توێژینەوانەی کە بۆ پەرەپێدانی تەکنەلۆژیای جەنگی و جاسوسی تەرخان ئەکرێ، بۆ ئەم مەسەلەیە خەرج بکرایە تا ئێستا شێوازەکەیان دۆزی بۆوە. دیسانەوە دەگەرێینەوە بۆ جێگای یەکەم: ئایا لە بەین بردنی کۆرپەلّە لە سکی دایکیدا کارێکی ناخۆشو تالّە یان نا. ئایا دەنگێك لە دەروونی رەخنەگری ئێمەوە بە ئەو دەلّێت: "بریا ناچار بە ئەنجامدانی ئەم کارە نەبووینایە"، یان نا؟ ئەگەر بەلّێ، ئەوا ئەو کاتە هەولّ و کۆشش لە پێناو بنیاتنانی کۆمەلّگایەکدا کە ئینسانەکان لەوێدا ناچار بە منالّ لە باربردن نەبن، تەنها رێگای ئینسانی‌ی و شەرافەتمەندانەی پێشکەوتنە. بەلاّم کەسێك کە لەباربردنی منالّ وەکو عملیاتی لەوزەتێن سەیر دەکات و توانای درك کردنی قوولّی‌ی مەسەلەکەو تالّی‌و گێژاوە ئەخلاقیەکەی نیە بۆ ئینسانە بێ‌ئەژمارەکان و نەوە جیاجیاکان، بێگومان بەم خەباتە بێگانەیە.

سورەیا شەهابی : بەرنامەی حیزب لە رووبەروو بوونەوەی نێوان دوو قوتبی "پروچویس" و "پرولایف" دا لە کام لا قەرار ئەگرێ، وە بەگشتی ئەم قوتب بەندیە چۆن هەلّئەسەنگێنی؟

منصور حکمت: بۆچوونێکی تا رادەیەك باو کە بەتایبەت لە ناو کۆرو کۆمەلّە تازە فیمینیستە ئێرانیەکاندا لە دەرەوەی ولاّت هەیە، ئەمەیە کە گوایە پروچویسەکان لایەنگری لە باربردنی منالّن‌و پرولایفەکان مخالفی ئەمەن. مەسەلەکە بەم شێوەیە نیە. باسەکە لەسەر قانوونی بوون یا نەبوونی لە باربردنی منالّە، نەك لەسەر باش بوون و خراپ بوونی ئەم کارە. پروچویسەکان لە هەمان کاتدا کە زۆرێك لەوان مخالفی کرداری لە باربردنی منالّن، دیفاع لە قانوونی بوونی لە باربردنی منالّ ئەکەن. هەلویستی حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاریش دیفاع کردنە لە قانوونی بوونی لە باربردنی منالّ. لەرووی حقوقی‌یەوە ئەوەی کە لە بەرنامەی حیزبدا هاتووە، ئاواتو ئامانجی بالاّی بزووتنەوەی پروچویسە لە وولاّتێکی وەکو ئەمریکادا کە تا بیست سالّی تریش شانسی بەدەست هێنانی ئەم خواستانەیان نیەو لە زۆرێك لە وولاّتە ئەوروپاییەکانیشدا هێشتا تحقیق نەبووە. لە بەرنامەی ئێمەدا لە باربردنی منالّ تا 12 هەفتەیی ئازادو قانوونیە. برباردان بەتەواوی لە دەستی ژن خۆیدایە، نەك هیچ کەسێکی ترو ژن پێویستی بە تەبریرو بەلّگە هێنانەوە بۆ هیچ ناوەندێکی پزیشکی و ئیداری نیە. لە باربردنی منالّ بە خۆرایی‌یەو پێویستە لە کلینیکی مجهزدا ئەنجام بدرێت. وەدیهاتنی خواستێکی لەم چەشنە تەنانەت لە خەیالّی بزووتنەوەی فیمینیستی ئەمریکاشدا جێگای نا بێتەوە. لە رووی حقوقیەوە چاودێری خارجی‌ی لە ئەوروپا و ئەمریکادا بەرنامەی حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری وەکو دەقێکی پروچویس دەستەبەندی دەکات، چونکە خوازیاری ئازادی لە باربردنی منالّە. بەلاّم خودی ئەم ناو لێنانە پروچویس

(لایەنگری هەڵبژاردن) و پرولایف (لایەنگری ژیان) ڕێلیٚ ونکەر و دعائیە. لە ئەمریکا کە لانکی سەرەکی ئەم قوتببەندیەیە بەشی پڕهات و هاوار و میلیتانتی بزووتنەوەی پرولایف لە گروپە راستو محافزەکارو مەزهەبیەکان پێکهاتووە کە لە واقعدا بچوکترین ڕێزو احترام بۆ ژیان دانانێن. ئەمانە لایەنگرانی سزای ئیعدامو بەرین کردنەوەی مەودای ئەم سزایەن بۆ تازەلاوان. لایەنگرانی هەمیشەیی سیاسەتە میلیتاریستی‌یەکانی ئەمریکان. لەبنەڕەتەوە کۆنەپەرست، نەژادپەرستو دژی خارجیو دوژمنی هەژارانن. خەڵکی ئەمریکا لە ژێر دەستی ئەمانەدا بەبەردەوامی لەژێر باری هەژاریو نەخۆشی‌دا تواونەتەوەو دەتوێنەوە. لەو لاشەوە ڕەمزو لانکی سەرەکی بزووتنەوەی پروچویس، لایەنگری هەڵبژاردن، حیزبی دیموکراتی ئەمریکا و ئەمسالی وەك کلنتونە کە هەر ماوەیەك بەر لە ئێستا هێرشێکی بێشەرمانەی فراوانیان لە دژی دایکانی بیٚ مێرد وەریٚ خستو چوار ملیۆن منالی ئەمریکایی یان مەحکوم بە مالٚ بەکۆڵیو بەدخۆراکیو ژیانی ژێر خەتی هەژاری کرد. گاڵتە جاریە کە ئیجازەی لە باربردنی منالٚ بە مافی هەڵبژاردن ناو لیٚ دەبەن. ئەمە دوایین هەڵبژاردنی هەر ئینسانێکە. ئەمانە پێشتر هەڵبژاردنی خوشگوزەرانی، هەڵبژاردنی یەکسانی کۆمەلاٚیەتی و پیشەیی ژنان، هەڵبژاردنی کارکردن و بەردەوام بوون لە خوێندن، هەڵبژاردنی ئاسایشی ئابووریو حورمەتی کۆمەلاٚیەتی، وە تەنانەت هەلبژاردنی پەیوەندی جنسی سالمو پارێزراویان لە ژنان زەوت کردووە، دواتر لەسەر لێواری کەوتنە خوارەوەدا ئەم هەلبژاردنە دەدەن بەو کە لە نێوان فڕێدانو خۆفڕێدانەخوارەوەدا سەرپشکی دەکەن. بەراستی ژنێك کە لە باربردنی منالەکەی "هەڵئەبژێریٚ" دەبیٚ چەندە لە بەرامبەر ئەم هەموو هەڵبژاردنەدا کە کۆمەڵگا خستویەتیە بەردەمی دلٚخۆش و سوپاس گوزاربێت! لەبەر ئەمە ئەگەر لە من بپرسن خۆم بە پروچویس پێناسە ناکەم. ئەمە ناو لێنانێکی ریاکارانەو فریودەرانەیە. من خۆم وەکو لایەنگری قانوونی بوونی لە باربردنی منالٚ تا دوازدە هەفتەیی و مخالفی کرداری لە باربردن دەناسێنم.

سورەیا شەهابی: بەرنامە داواکاری قانوونی کردنی لە باربردنی منالە هەتا 12 هەفتەیی. ئەم سنووری 12 هەفتەیی‌یە و چۆنێتی دیاریکردنیو فاکتەرەکانی دیاریکردنی باسێکی زۆری بەدوای خۆیدا هێناوە. هەندیٚ کەس وا تصور دەکەن کە ڕەنگە لە روانگەی بەرنامەوە تەنها لەم تەمەنەدا ئەتوانریٚ کۆرپەلە بە ئینسان دابنرێت، وە لەبەر ئەمەیە کە لە باربردنی کۆرپەلە لەم تەمەنە بە دواوە – جگە لە هەندیٚ حالەتی استسنائی کە بەرنامە دەستنیشانی کردوون – بە غەیرە قانوونی دادەنێت. ئەمەویٚ بلێم کە سەبارەت بە تەمەنی کۆرپەلەیەك کە ئەتوانریٚ لەباربریٚ تێگەیشتنی جۆراوجۆر هەیە. هەندێك واتیٚ دەگەن کە لەبەرئەوەی پێش ئەم تەمەنە کۆرپەلە بە ئەندازەی پێویست کاملٚ نەبووەو ناتوانێت سەربەخۆ لە لەشی دایك بژی، بە ئینسان ناژمێردرێت.

منصور حکمت: باسی دوازدە هەفتەیی لە بەرنامەی ئێمەدا هیچ پەیوەندیەکی بەساتی دەستپێکردنی ژیان، یاخود توانای درێژەدان بەژیانی کۆرپەلەوە نیە لە دەرەوەی ڕەحمدا (کە بۆ برێك کەس بەساتی سەربەخۆ بوونی هەویەی کۆرپەلە لە دایك دائەنریٚ). دواتر دێمەوە سەر ئەم خالانە. ئاشکرایە کەسێك کە وەکو ئێمە کرداری لە باربردنی منالٚ خۆی لە خۆیدا بە غەیرە ئینسانی دەزانێو وەکو ناچاری‌یەکی کۆمەلاٚیەتی و شەرێکی ئەهوەن تر دیفاع لە قانوونی بوونی دەکات، مەیلی بەلای ئەوەدایە کە ماوەی لە باربردنی منالٚ هەرچی کەمتر بکرێتەوە. لە لایەکی تریشەوە پێویستە قانوون بە عەمەلی بۆ ژنان ڕێنیشاندەر بێت و شتێکی فۆرمالیٚ نەبێت. لە روانگەی پزیشکی و جسمی‌یەوە پێویستە فرسەتی دەستنیشانکردنی حاملەبوون و بریاردان و بەرنامە دانان بۆ ئەم کارە هەبێت. واقعیەت ئەمەیە کە لە روانگەی پزیشکی‌یەوە لەباربردنی منالٚ بەر لە کاتێکی دیاریکراو ناعەمەلی و تەنانەت خەتەریشە. بەم جۆرە دەبیٚ مۆلەتەکە هەم بە ئەندازەی پێویست کافی بێت وە لە هەمان کاتیشدا بە گوێرەی ئیمکان محدود بێت. ڕووی مەسەلەکە بۆ ئێمە، کە مکردنەوەی مۆلەتی لە باربردنەکەیە تا ئەوپەڕی، بە لەبەر چاوگرتنی هەل و مەرج و توانایی‌یە پزیشکی و کۆمەلاٚیەتیەکان . ئێمە لەدیاریکردنی موهلەی ڕێگە پیٚدراو بۆ لەباربردنی منالٚ تەشخیصی خۆمان نەکردووەتە معیار. بەلکو هەر لەم دنیا بۆرژواییەدا تەماشای نموونە ئینسانی ترو دلسۆزترەکانمان کردووە و ئەم ژمارەیەی خۆمان لەوێوە هێناوە. لە ئەسکەندنافیا مۆلەت 12 هەفتەیە (لە هەندیٚ بەشی بلوکی ڕۆژهەلاتی پێشووشدا مۆلەت هەر تا دوازدە هەفتەیی بوو. لە ئەلمانیا، نەمسا، بەلجیك و یۆنان، ئیسلەندە و برێك ولاٚتی تریش هەروایە). ئێمەش هەر ئەمەمان بە معیار وەرگرتووە. وا دەرئەکەویٚ کە لە ولاٚتانی ئەوروپای باکووردا ناڕەزایەتیەکی بەرچاو لە دژی ئەم موهلەیەو بە قازانجی زیادکردنی لەئارادا نی‌یە. وادیارە ئەشیٚ ئەم مۆلەتە 12 هەفتە بێتو ئیتر هەلگرتنی قورساییو لە باربردنی نهێنیی لە ئارادا نەمێنیٚو بگەین بە هاوسەنگی‌یەکی سیاسی لە نێوان خواستی ئازادی لە باربردنی منالٚ و حمایەی هەرچی زیاتر لە کۆرپەلە. بۆچی کەمتر

نەبێت، لەبەرئەوەی ئێمە هیچ لێکۆڵینەوەیەکی ئاماری و تەحلیلیمان نیە لەسەر ئاکامەکانی کەمکردنەوەی موهلە لە 12 هەفتەوە بۆ 11 هەفتە، وە لە هیچ قسەو باس و دیالۆگێکی کۆمەڵایەتیدا عملی بوون و کارسازبوونی ژمارەیەکی کەمترمان نەسەلماندووە. لەئێستادا وەسائلی ئەم کارەمان لەبەردەستدا نیە. بەم پێیە پەنادەبەین بۆ بچووکترین ژمارەیەك کە وولاتێکی سەرمایەداری کە بەواقعی وجودی هەیە بە دەستیەوە دابێت. ئەگەر کەسێك بڵێت بۆچی 13 هەفتە وە یان زیاتر نەبێت، ئەو کاتە وەڵامی من ئاوا دەبێت: ئەگەر دوازدە هەفتە بۆ کۆمەڵگای سوید باش و عەمەلیە ئەوا بۆ بەرنامەی ئێمەش باشە. رێگا بدەن ئەوانەی کە ئەیانەوێ موهلەکە زیاد بکەن بەڵگە و رەخنەکانی خۆیان نەك لەبەرامبەر بەرنامەی ئێمەدا، بەڵکو لەبەرامبەر سیستمی باو لە ئەسکەندنافیادا بەیان بکەن، ئێمەش گوێ دەگرین و ئەگەر حەقانیەتێك لەم خواستەدا هەبێت حەتمەن درکی ئەکەین.

دەربارەی ساتی دەستپێکردنی ژیان و ساتی سەربەخۆیی ناسنامەی کۆرپەڵە لە دایك، بێگومان من تەنها دەتوانم رای شەخسیی خۆم بڵێم . ئاشکرایە کە بەرنامەی حیزبێك شوێنی ئەم رادەربڕینانە نیە. لە ڕوانگەی بیولوژیکەوە ساتی دەست پێکردنی ژیانی ئینسانێکی تازە بەبڕوای من لەحزەی دەستپێکردنی حاملە بوونە. وواتە کاتێك کە کلیلی ڕەوتێکی تازەی بیولوژیکی بادەدرێت و دابەشبوونی خانەیی دەست پێ دەکات. ئەمە خاڵی سەرەتای پەیدابوونی ئینسانێکی تازەو دیاریکراوە. خوێندنی باڵاو دکتۆرای بیۆلۆژی ناوێ بۆ ئەوەی کەسێك لەوە تێبگات کە دوای حاملەبوون ئەگەر گیروگرفتێك روونەدات ئەم ڕەوتە بە ئینسانێکی دیاریکراو لە دەرەوەی رەحمدا کۆتایی پێ دێت. ئەمەی کە چەند رۆژێك لە تەمەنی ئەم ئینسانە لە ناولەشی دایکی گوزەراوە کە قەومەکان تەنها بەچاو (عین المجرد) ناتوانن ببینن شتێك لە پەیوەند بە خاڵی دەستپێکردنی ئەم ژیانەوە ناگۆڕێت. ئەم تصورەی کە لە لەحڤەیەکی قۆناغێکی تایبەتی‌دا ڕووحی ئینسانی لە ناو وجودی ئەم کۆمەڵە خانەیەدا چێنراوە، لەوە دڵخوازانەترو مەزهەبی ترە کە بکرێ قبوڵ بکرێت. بەڵام هەروەکو ووتم بەرای من باسی دوازدە هەفتەیی پەیوەندی‌یەکی بەم پرسیارەوە نیە. لە هەر شوێنێکدا ئەم ڕەوتە بپچرێت، ڕەوتی گەشەی ئینسانێکی تازە پچراوە. ڕاستە، ئەوەی کە ئەم کۆرپەڵەیە لە چ قۆناغێکدا دەست و قاچ و سەرو دڵی بۆ پەیدا دەبێت (کە زۆر بەر لە 12 هەفتەیی‌یە) بە شێوەیەکی تەبیعی قورسایی ئەخاتە سەر زەینی هەر ئینسانێك. بە بڕوای من هەر لەبەر ئەمە پەرەسەندنی شێوازەکانی وێنەگرتن کۆمەك بە خەڵك دەکات کە لێك دانەبڕاوی قۆناغە سەرەتاییەکانی تەمەنی ئینسان ببینن‌و زیاتر هەستی پێبکەن‌و رۆژ بە رۆژ لە باربردنی منال لەلایان ببێتە کردارێکی تاڵترو ناخۆشتر. بەڵام لە باسەکەی ئێمەدا سەبارەت بە موهلەی 12 هەفتەیی ئەم فاکتۆرانە دەوریان نیە. لە باربردنی منال لە 6 هەفتەیی و 9 هەفتەییشدا لە ناوەرۆکدا هەر هەمان واقعیەتە. پچڕینی ڕەوتی گەشەی ئینسانێکە کە عومری خۆی دەست پێکردووە.

مەوزوعەکەی تر، واتە باسی سەربەخۆیی کۆرپەڵە لە دایك، باسێکی بەتەواوی حقوقی یە کە مۆری سیستمی حقوقی سەردەمی مالکیەت و میحوەربوونی فەردی پێوە دیارە. لە روانگەی ماددیەوە، لە روانگەی توانای مانەوەوە، ئێمە تەنانەت لە دەرەوەی رەحمیشدا لە یەکتری سەربەخۆ نین. کاتێك کەسێك بە تەنهایی دەکەوێتە کێو و بیابان یان جزیرەیەك، دەچن بە هانایەوەو "ڕزگاری" دەکەن‌و ئەیگێڕنەوە بۆ ناو کۆمەڵگای ئینسانی. باسی سەربەخۆیی لە دایك، لە واقع دا باسی سەربەخۆیی هەویەی حقوقی کۆرپەلەیە لە دایك نەك توانای مانەوەی بەبێ دایك، کە ئەتوانێت بەپێی تەکنەلوژیایەك کە هەیە گۆڕانی بەسەردا بێت. کۆمەڵگای سەرمایەداری تاکە کەسی بە یەکەی پایەیی بۆ پێناسەکردنی ماف دیاری‌کردووە. فەرز ئەمەیە کە لەو ساتەوەی کە کۆرپەلە سەربەخۆ لەدایك تەعریف بکرێت، ئیتر وەکو ئینسانێك دەبێتە خاوەنی مافە فەردی‌یەکانی خۆی. ئەو کاتە لەم سیستمە حقوقی‌یەدا، مافەکانی دایك‌و کۆرپەلە وەکو دوو فەردی جیا لەیەك لەنێو یەك قەلەمڕەوی مکانی‌و جسمی‌ی هاوبەشدا، لەگەڵ یەکتر ناکۆکی پەیدا دەکەن. بۆ نموونە ئەگەر کورپەڵە ئینسانێکی تر بێت ئەوکاتە لە ناوبردنی لە دیدگای یاسای ئەو کۆمەڵگایەوە بە قتل النفس دەژمێردرێت. ئالێرە دایە کە ئەم زهنیەتە دەبێ بگەرێ‌و لەحزەی سەربەخۆیی بدۆزێتەوە. یەکێك کە خۆی بە مودافعی مافەکانی ژنان دەزانێت دەبێ رێك وەکو محامی‌یە زۆر زان‌و فێڵبازە ئەمرکاییەکان لە دەعوا مالی‌یەکاندا، ساتی سەربەخۆیی کۆرپەلە دوابخات‌و لەساتی لەدایك بوونی نزیك بکاتەوە: کۆرپەلە "بەشێکە لە لەشی دایك"، ژن ئازادە هەرچی‌یەك لە "لەشی خۆی" بکات. زەمانێك بوو کە کوشتنی منال بەرلە ناوك برین بە قەتل نەئەژمێردرا، چونکە هێشتا کۆرپەڵە بە بوونەوەرێکی " سەربەخۆ" حساب نەدەکرا . بەهەرحاڵ ئەمانە فورمولبەندی باڵێکە. باڵی بەرامبەر کە خۆی بە محامی کۆرپەی لەدایك نەبوو دادەنێ بە پێچەوانەوە ئەوە بە ئەرکی خۆی دەزانێ کە ساتی سەربەخۆبوونی منالەکە بباتە پێشترەوە و توانای کۆرپەڵە بۆ هاتنە دەرەوە لە رەحم و راوەستان لەسەر پێی خۆی بسەلمێنێ. بە بڕوای من کلی چوارچێوەی ئەم باسە نابێ قبوول بکرێت. بۆچی بەشەریەت

ناتوانیٚ ئەم برۆسە شکۆدارو سەرسورهێنەرە و کلیەتی ئەم دیاردەی حاملەبوونو لە دایك بوونە وەکو شکلی کۆنکرێتی پەیدا بوونی ئینسانێکی تازە سەیربکات و سەرتاپای واقعیاتی ئەم پرۆسەیە بە لێك هەلپێکراوی قبول بکات. بۆچی دەبیٚ فۆرمۆلی ناکۆکی نێوان دایك و کۆرپەلە، مشت و مڕ سەبارەت بە سنوورەکانی خاوەندارێتی هەردوولا بەسەر خانەکانی رەحم و کۆرپەلەدا قبووڵ بکرێت؟ بۆچی دەبیٚ درکی ئینسان دەربارەی دیاردەیەکی ئاوا بنەرەتیو ئەبەدی و ئەزەلی لەسەر بنەمای مەقولاتێکی ئاوا دەورەیی و گوزەرا (عابر)، لە چەشنی خاوەندارێتی و تیۆری لیبرالی فەردیەت دابمەزرێت؟

سورەیا شەهابی: هەندیٚ کەسی تر -بەتایبەت بەشێك لە فیمینستەکان- حیزب بەوە تاوان بار دەکەن کە لەبەرئەوەی کە کۆرپەلە بە ئینسان دائەنێت، سەرەنجام دەبیٚ وەکو مەزهەبییەکان سپێرم -وە نەك سپێرم و ئۆڤول (هێلکە) هەردووکیان- هەم بە پیرۆز بزانیٚو هەم بە سەرچاوەی ژیان! ئەمانە ئەو ئەنجامگیریە دەکەن کە کەواتە بەپیٚی تێروانینی بەرنامە، لە بنەرەتدا دەبیٚ بەرنامە مخالفی هەر جۆرە پێیش پێگرتنێك بێت لە حاملە بوون.

منصور حکمت: سپێرم وە هەروەها داوای لیٚبووردن ئەکەم ئۆڤولیش، هیچ پیرۆزیەکی تایبەتیان نیە. باسەکە زۆر بە رۆشنی سەبارەت بە بوونەوەرێکی تازەیە کە بە یەکگرتنی ئەم دووانە هاتۆتە بوونو گەشەی خۆی دەست پێکردووە. بەلام باسی ریزدانان بۆ ژیانی ئینسانی باسێکی بایۆلۆژی نیٚیە. باسێکی فەلسەفیە. یان باشتر بلێم ، رێز دانان بۆ ژیانی بایۆلۆژی رەنگدانەوەی رێزدانانی فەلسەفیە بۆ ژیان. رێزدانانە بۆ پۆتانسێل و محتوای ژیانی ئینسانی ئەم رێزدانانە نیشانەی ژیریی ئینسانە نەك پەنابردن (توکل)و خورافەی دینی. ئەگەر ژیانی ئینسانی بەهەر شێوەیەك بیٚحورمەت بکرێت، ژیانی ئینسانە کۆنکریتەکانیش، ئەو ئینسانانەی کە بەواقعی مەوجودن، بیٚنرخ دەکرێت. ژیانی ئینسانی نەدابەشکرن هەلئەگریٚ و نەپلە پەلەکردن. هیچ پەیوەندیەکی بە سەربەخۆیی و بزووتن و جموجۆڵ و تەمەن و شعورو ڕەنگ و ڕەگەز و میللەت و زەمان و مەکان و لەش ساغی یا نوقصانی ئینسانەکانەوە نیە. باسی ئێمە، لانیٚکەم باسی من وەکو نووسەری بەرنامەی حیزب، ئەمە نیە کە ئێمە دەبیٚ هێلکەی پیتراوو خانەکانی سەروەختی دابەش بوون بە "پیرۆز" بزانین. باسەکەی من ئەمەیە کە کۆمەلگایەك کە دەرهێنانی کۆرپەلە لەسکی دایکدا و پچرینی ڕەوتی ژیانێك کە دەستی پیٚ کردووە تەحەمول دەکات و هیچ رێگریەکی بۆ دانانێت، چجای ئەوەی کە وەکو ڕێگای پێشگرتن لە زیادبوونی دانیشتوان، مەرجی درێژەدانی ژن بە خوێندن، مەرجی خۆلادان لە هەژاری و شتی تریشی دابینێت، هیچ نرخێك بۆ ئەو ئینسانانەش دانانێت کە لە بارنەبراون. بەسووك سەیرکردنی کۆرپەلە ڕەنگدانەوەی بەسووك سەیرکردنی ئێمەیەو ئەم بەسووك تەماشاکردنەش ئەچەسپێنیٚ. رۆژێك لە ڕۆژان نەوەکانی دوای ئێمە شارستانێتی ئێمە دەخوێننەوەو لەبەرامبەر نەرێتی لە باربردنی منال دا سەرسام دەبن. هەر بەو جۆرەی کە ئێمە لەبەرامبەر قوربانی کردنی لاوان لەبەردەم بارەگای خواوەندکانداو سووتاندنی "ژنە ساحرەکان" کە لە ڕۆژی خۆیدا ئەم کارانە بە هەمان ئەندازە بەپێویست ئەزانران بۆ جوابدانەوە بە گرانیو نەهاتیو تەنگانە ئابووریو مەعنەویەکانی کۆمەلگا، سەرمان سور دەمێنیٚ. ئەوانیش ئەم نەرێتە وەکو نیشانەی درندەیی ئێمە و بیٚ نرخیی ئینسان لە سەردەمی ئێمەدا سەیر دەکەن. وە لە وەلامی دوا خالدا رێگا بدەن بپرسم چ کەسێك زیاتر بەخەمی پێشخستنو پەرەپێدانی شێوازەکانی پێش گرتن بە حملەوەیە، ئەو کەسەی کە دەیەویٚ لە باربردنی منال وەکو کارێکی تالو ناخۆش خۆی لیٚ لابدرێت، یان ئەو کەسەی کە لە باربردنی منال وەکو رێگا چارەیەکی بیٚ عەیبو قابیلی قەبولی تر چاو لیٚ دەکات بۆ منداڵ نەبوون و کۆنترۆڵ کردنی ژمارەی دانیشتوان؟

سورەیا شەهابی: لە سبەینیٚ ئالۆگوڕە سیاسیەکانی ئیراندا، کاتێك داواکاریەکانی بەرنامەی حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاریی ئێران وەکو قانوون پەسەند بکرێنو لەباربردنی منال قانوونی ببێتەوە، ئیحتمالی ئەوە زۆرە کە دەمودەست ئاماری لەباربردنی منال بچێتە سەرەوە. پەسەند کردنی قانوونی ئازادی لەباربردنی منال هەنگاوێکی فەورییەو دەولەت ئەرکێتی جێبەجیٚی بکاتو لەبەرچاوی بگرێت، لەحالێکدا کە ئاموزشی بەرفراوانی رێگاکانی (منع)، ئاموزشی جنسی و ڕەخساندنی ئیمکاناتی پەیوەندی جنسیی سالمو پارێزراو پرۆسەیەکی دوورو درێژترەو پێویستی بەکات دەبیٚ، ئایا ئەم زیاد بوونە فەوریەی ئاماری لە باربردنی منال ناکۆك نیە لەگەل ئامانجی بەرنامەدا کە

کەمکرنەوەی حاڵەتەکانی لە باربەردنی مناڵە، وە ئایا لەبەرامبە نەیارانی لە باربردنی مناڵ لەسەر حەق نین کە ڕەخنــە لــە جێبــەجێکردنی فەوری ئەم بەندەی بەرنامە بگرن؟

منصور حکمت : یەکەم، ئەمەی کە ئاماری منالانی لە باربراو تەنانەت لە کورت ماوەشدا ئەچێتە سەرەوە، حەتمی نیەیە. بە بــڕوای مــن ناچێتە سەرەوە، چونکە ئەو مەقاییسانەی کە دەبێ لەگەڵ یەکتر بەراورد بکرێن ئاماری کرداری لــە بــاربردنی منــاڵ نیــە لــەماوەی پــێش قانوونی بوونەوەو پاش قانوونی بوونەوەدا، بەڵکو دەبێ کۆی مناڵ لە باربردنەکان (بە ڕەسمی و نهێنییەوە) و "مناڵ فڕێدانــەکان" لــە لایــەن خودی دایکەوە، لەو دوو دەورەیەدا لەگەڵ یەکتر بەراورد بکرێن. لە ئێراندا حاڵەتەکانی مناڵ فڕێدان لە لایەن خــودی دایکــەوە، لــە ڕێگــەی هەڵگرتنی شتی قورس و خۆبەردانەوە وشتی ترەوە، زۆر زۆرە تا ئەو ڕادەیەی کە ئەم کردارە بۆتە بەشــێك لــە فۆلکلــۆری ئــەم وولاتــە. ئــەم حاڵەتانەی "لە باربردنی مناڵ" لە هیچ جێگایەك تۆمار ناکرێن. قانوونی کردنی لە باربردنی مناڵ ئاماری چوونە لای پزیشك بۆ لە باربردنی مناڵ بەرەو سەر دەبات، بەڵام لەبەرامبەردا ئاماری ئەم جــۆرە منــداڵ فڕێدانانــە کــەمتر دەکاتــەوە. لــە لایــەکی تریــشەوە کــەم بوونــەوەی حاڵەتەکانی مناڵ فڕێدان یان لە باربردنە نهێنیەکانی مناڵ بە قازانجی لە باربردنی یاسایی منــاڵ، کۆمــەك بــەوە دەکــات کــە ئــەم ژنانــە هەڵسوکەوت لەگەڵ هەندێ دەزگاو ئۆرگاندا بکەن، کە بە گوێرەی بەرنامەی ئێمە کاریان کۆمەك کــردن و حمایــەی مــاددی و مەعنەوییــە لەوان، وە یەکێك لە کارەکانی ئەم ئۆرگانانە هەوڵدانە بۆ هاندانی دایکان تا مناڵەکانیان لەبار نەبەن و مافەکانی دایك و مناڵ و ئەرکەکانی دەوڵەت و کۆمەڵگایان بۆ ڕۆشن بکەنەوە بەرامبەر بەوان. ئەوە شتێکی چاوەڕوان کراوە کە ڕێژەیەك لەو ژنانەی کە دەچن بۆلایــان ئامــادەبن واز لە مناڵ لە باربدرنەکەیان بهێنن. من ئەو تخمینە ئاماریەی تۆ لە ئاکامەکانی یاسایی بوونەوەی مناڵ لە باربردن بە موحتەمەل نازانم.

دووەم: هەروەکو ووتت بەرنامەی ئێمە بە تەنها باس لــە قــانوونی بوونــەوەی لــە بــاربردنی منــاڵ ناکــات، بــەڵکو کۆمــەڵێك هــەنگاوی دەمودەستوحەیاتی تێدایەبۆ سالمو پارێزراو کردنی پەیوەندی جنسیو بەرین کردنەوەی بە کاربردنی پێداویستیبەکانی (منع). ئەوەم قبوڵە کە گۆڕینی پەیوەندی جنسی ئازادو سالمو پارێزراو بە بەشێکی جێگیرو سەلمێنراوی فەرهەنگی کۆمەڵگا حەتمەن کاتی دەوێ. بەڵام چەند بەرابــەر کردنی بەکارهێنانی وەسائیلی (منع)و کەڵك وەرگرتنی زیاتر لە کاندۆم و ئای.یو.دی (I.U.D)، کاتێك کە دابین کردنــی خــۆرایی ئەمانــە ببێتە سیاسەتی دەوڵەت، کاتێکی زۆری ناوێ. ئەکرێ ئاماری حاملەبوونی نەخوازراو بەخێرایی بهێترێتە خوارەوە. کاتێــك قــسە دێتــە ســەر بەرقەرار کردنی شێواز و معیارو نەرێتە مودێرنەکان لە ئێراندا، زۆر کەس دەســتبەجێ تــصویری گوندنــشینە دوورەکــان لــە خــەڵکی ئێــران بەدەستەوە دەدەنو ناڵەیان لێ بەرزدەبێتەوە کە خەڵکی "فەرهەنگی ئەمەیان نیە". بەڵام ئێران بەگشتی کۆمەڵگایەکی شــارییە، زۆربــەی ئەم خەڵکە لاوانێکن کە دەچــنە قوتابخانــەو تەنانــەت ئەگــەر دانیــشتوانی دێهاتــە دوورەکــانیش بــن، بــیرو هۆشــیان بــەلای شــارو ئــەلگۆ هاوچەرخەکانی ژیانەوەیە. خەڵکی ئێران "میللەتی" ڕۆژنامەی "توفیق" و "ئوممەتی" جەماعەتی خومەینی نین. ئەنــدامی کۆمەڵگایــەکی سەرمایەدارین لە دوا دوایی سەدەی بیستەمداو لە کورەی گۆرانگاریە فەنی و اتصالاتیەکانی ئەم سەردەمەدان. کەمپینی ئاموزشی جنــسی و پەرەپێدانی وەسائیلی منع لەئێراندا، بەڕای من لە ئاستێکی زۆر بالاّدا دەچێتە پێشەوە. هەڵبەتە دەبێت واقعیەتێك لە بەر چاو بگیرێــت. ئەم کارە بەبێ خەباتێکی لێبراوانە لە دژی ئیسلامیەکان و کۆنەپەرستان عەمەلی نیەیە. ڕەوتێك دەتوانێ ئەم بەرنامەیە بەدەســتەوە بگرێــت کە لە رووی سیاسیەوە پابەندی خەباتێکی لێبڕاوانە بێت لە دژی دەمارگیری دینی و کۆنەپەرستان. وە ئەمە بەرلە هەر کەسێك کاری چــینی کرێکارو کۆمۆنیستەکانە.

بەهەرحاڵ کەمکرنەوەی حاڵەتەکانی لە باربردنی مناڵ لە گرەوی دوو فاکتەری سەرەکیدایە. یەکەم، بــەرەگرتنی پەیوەنــدی جنــسی ســالمو پارێزراو و دەست راگەیشتنی هەمووان بە ئیمکاناتی خۆرایی و مناسبی منعو، دووەم، خەبات لە دژی پیاو سالاری و دژەژنی نەك تەنها لــە ئەفکاردا بەڵکو لە علاقات و پەیوەندیە ئابووری و کۆمەڵایەتیەکاندا، بە جۆرێك کە حاملەبوون و منــاڵ بــوون و دایکایــەتی بــچووکترین کاریگەری خراپ لەسەر مەوقعیەتی ئابووری و کۆمەڵایەتی و پیشەییو مەعنەوی ژنان لە کۆمەڵگاو لەخێزاندا دانەنێتو منداڵــداری ببێتــە هەڵبژاردنێکی ئازادو بەرنامەڕێژیکراوی خەڵك و ڕووداوێکی دلخۆشکەر لە ژیانی ئەواندا. قانوونی بوونەوەی لە باربردنی مناڵ کۆڵەکەیــەکی سیاسەتێکی هەمەلایەنەیە بۆ وەدیهێنانی ئەم ئامانجە و پێویستە وەکو بەشێك لەناو ئەم کولیەتەدا سەیر بکرێ، نــەك وەکــو هــەنگاوێکی تاقانەو سەربەخۆ.

سورەییا شەهابی: بەرنامەی حیزب لە باربردنی منالّی بە "لە ناو بردنی عەمدیی کۆرپەلەی ئینسانی" لەقەلەم داوە، وە خۆشت لە قسەکانتدا ئاماژەت بۆ ئەوە کرد کە لە باربردنی منالّ لە هەر تەمەنێکدا بێت "بچڕینی ڕەوتی گەشەی ئینسانێکە کە عومری خۆی دەست پێکردووە". کەسانێك لەم پێناسەیە ئەم ئەنجامگیرییە دەکەن کە ئەنجامدانی لە باربردنی منالّ لە دیدگای بەرنامەی حیزبەوە تاوانەو ئەو دایکەی کە بریار لەسەر ئەنجامدانی کارێکی وا دەدات دەکەوێتە خانەی تاوانبارێکەوە کە قەتلی عەمدی ئەنجام داوەو ئەمەش بێ ئینسافییە!

منصور حكمت: ئەم قسەیە کە لە باربردنی منالّ بچراندنی ڕەوتی گەشەی ئینسانێکە کە ژیانی خۆی دەست پێکردووە، لەگەلّ ئەم ئیدعایەی کە دایك قتلی عمدی کردووە یا تاوانێکی ئەنجام داوە، ئاسمانو ڕێسمان لێك دوورن. لکاندنی ئەم دووانە بە یەکەوە نەنیشانەی هەولّی دلّسۆزانەیە بۆ تێگەیشتنی مەسەلەکەو نە تەبلیغێکی کاریگەرە لە دژی فورمولّبەندییەکەی بەرنامەی ئێمە. ئەمە خۆدزینەوەیە لە ئەسلّی باسەکە. بەرای من کەسێك کە لە باربردنی منالّ لە رووی مەبدەئییەوە بە کارێکی بێ عەیب دادەنێ پێویستە هەر ئەمە بلّێو بەسەراحەتیش بەرگری لیّ بکات. بە خۆ اتهام کردن لەقسەی خەلّکانی ترەوە و دواتر خۆ گێڤکردنەوە جوابی مەسەلەکە نادرێتەوە. سەرەنجام ئەم جۆرە نارەزایەتیە یەك شت دەگەیەنێ: مانای ئەم نارەزایەتیە ئەمەیە کە ئەگەر رۆژێك بۆ ئەم رخنەگرە بسەلمێنرێت کە منالّ درێژکراوەی تەبیعیی کۆرپەلّەیەو کۆرپەلّەش سەرەتای ئیلزامیی ئینسانێکە، ئەو کاتە خودی ئەو لە باربردنی منالّ بە قتل و تاوان دادەنێت وە ئەمە بۆ لایەنگرێکی لە باربدرنی منالّ ناتوانێت هەلویستێکی مەحکەم بێت.

هەر چونێك بێت، بە بڕوای من ناوبردنی منال لەباربردنّ بە تاوان یا قتل "لە چوارچێوەیەکی زەمەنیدا کە لە یاساکانی ئەمڕۆی ئەوروپادا باوە" ڕاست نیە چونکە تاوان و قتل مەقولەیەکی حقوقین و پێناسەیەکی کۆمەلاّیەتیان هەیە نەك شەخصی. هەر کەسێك پێویستە لە چوارچێوەینەرێتو سوننەتەکانی کۆمەلّگای هاوچەرخی خۆی دا داوەری لەسەر بکرێت. کۆمەلّگا هەموو شکلّەکانی لەناوبردنی ئینسان لە سەردەمی ئێمەدا بە قتل ناونابات. واقعیەت ئەمەیە ئینسانەکان بەگەلێك شێوازی جۆراوجۆر لەم دنیایەدا خەریکن یەکتری لە مافی ژیان مەحروم دەکەن. سەربازێك کە لە جەنگدا ئینسان دەکوژێت، ئەندامێکی دەستەیەکی دادوەری کە دەنگ بەحوکمی اعدامی کەسێك دەدات، پزیشکێك کە لەڕووی سۆزو بەرزەیی و مهرەبانیەوە مەرگی نەخۆشێك پێش دەخات کە لەسەرەمەرگدایە. دەولّەتێك کە وێڕای ئاگاداریی دەقیقی لەوەی کە ئاماری مردن چەندە دەچێتە سەرەوە، بیمە (چمان)ی صحی کەم دەکاتەوە. کەسێك کە دابینکردنی مەرجەکانی سەلامەتی مجگەی ئەتۆمی کەم دەکاتەوە، لەگەلّ ئەوەشدا کە دەزانێت ئەمە ئاماری سرگانی خوێن لە ناو منالاّنی ئەو دەورو بەرەدا دەباتە سەرەوە. سەرۆك کۆمارێك کە حوکمی بۆمبارانی جێگایەك دەردەکات، پارتیزانێك یا تیرۆرستێك کە بۆمبێك ئەنێتەوە، ئەمانە هەر هەموویان ئاگاهانە لە کوشتنی ئینسانە واقعیەکاندا بەشداری دەکەن. بەلاّم کۆمەلّگا مەرج نیە هەموو ئەم کارانە بە قەتلو ئەنجامدەرانیشیان بەقاتل بژمێرێ. تیڕوانینی شەخسیی ئێمە ئەکرێ لەگەلّ تیڕوانینی کۆمەلّگادا جیاواز بێت. تیڕوانینی شەخسیی ئێمە ئەکرێ پشتی بە مەدەئێکی ئینسانیی موتلّەقی ئەوتۆ بەستبێ کە هیچ تەفسیرو ئەملاوئەولایەك هەلّنەگرێ. تیڕوانینی کۆمەلّگا بۆ ئەوەی کە تاوان چییە، نیسبیەیە و لە ڕووی مێژووییەوە مەرجدارەو لەگۆڕاندایە. زەمانێك بوو کە کوشتنی منالّو هاوسەر لەلایەن پیاوەوە بە تاوان نەئەژمێردرا. جەنابی ئیبراهیمی خلیل لە ئیسلام و یەهودیەت دا بڕیاربوو لە ڕۆژی ڕووناکدا کوڕەکەی خۆی لە عملیاتێکی دڕندانەی خواناسیدا سەر ببڕێت کە خوشبەختانە وەکو سیاوش مدرسی دەلّێت لە ئاخرین لەحزەدا ئاشکرادەبێت کە خواوەند گالّتەی کردووەو مەبەستی تەنها تاقی کردنەوەی ئەو بووە. هەر لەم دنیایەداو نەلە ڕابردوویەکی زۆر دووریشدا کوشتنی دیلەکانی شەڕو کۆیلەکان تاوان نەبوو، هەتا سالاّنی حەفتاکانی هەر ئەم سەدەیەی ئێمە، هەلّواسینو لەسێدارەدانی ڕەشەکان لەلایەن نەژادپەرستە سپییەکانەوە لە ئەمریکا بە قتل حیساب نەدەکرا. کەسێك بە هۆی کوشتاری هێرۆشیماو ناکازکییەوە (ترومن) ی بە قاتل نەژماردووە. لە ئەمریکا کتێبخانە هەیە بەناوی ئەم بەشەرەوە. تیڕوانینی ئەخلاقی و حقوقی کۆمەلّگا بۆ کردەوە یەك ڕەنگدانەوەی حەساسیەتی مەعنەوی و عاگفی کۆمەلّگایە بەرامبەر بەو کردەوەیە لەو سەردەمە تایبەتەدا. ئەم حەساسیەتە تەنانەت لە یەك دەورەیەکیشدا لە قەلّەمڕەوە (ناوچە) فەرهەنگییە جۆراوجۆرەکاندا جیاوازە. ئەم حەساسیەتەو ئەم کاردانەوە ئەخلاقی و عاگفییە، وە بێگومان ئاکامە حقوقیەکانیشی، ئەبەدی نیە و گۆرانکاری بەسەردا دێت. زۆرێك لە کردار و شێوازەکانی ئەمڕۆی ئێمە نەوەکانی دوای ئێمە بێزیان لێدەکەنەوە. بەلاّم ئەم ئالّوگۆڕە لە مەعریفە و تیڕوانینی عاگفی کۆمەلّگا بۆ مەسەلەکان پێویستە بە شێوەیەکی واقعی و لە ماوەی چەند نەوەیەك لە ئینسانە واقعییەکاندا ڕوودات. من زۆر بەتوندی مخالفی سزای

ئیعدامم، بە بروای من سزای ئیعدام لە ناوەڕۆکدا ئینسان کوژییەکی عمدیو نەخشەمەندانەیە. بەلاّم ناتوانم بە ئارەزووی خۆم دەستەیەکی دادوەری کە لە ئەمریکا دەنگ بە تاوانبارکردن یا ئیعدامی تاوانبارێك دەدات، بە قاتل دابنێم. چونکە کۆمەڵگا، وە بێگومان خودی ئەوان ، ئەم پێناسەیەیان بۆ کارەکەیان نیە. ژنێك کە دەست بۆ لە باربردنی منالّ دەبات بەیەقین لە ڕوانگەی خۆیەوە کۆرپەلّە بە ئینسانێك، یاخود بە ئینسانێکی تەواو دانانێت وە لە فەرهەنگ و یاسای کۆمەلّگاوە تصویرێکی خراپ لەسەر کرداری منالّ لە باربردن وەرناگرێ.

بەهەرحالّ هەروەك ووتم ئێمە منالّ لە باربردنمان بەقەتلّ و تاوان ناو نەبردووە، وە خوازیاری قانوونی کردنی لە باربردنی منالّین تا رادەیەکی فراوانتر لەوەی کە لە یاساکانی ئەمەریکا و ئەورووپای ڕۆژئاوادا هەیە. بەلاّم ئەمەی کە کۆرپەلّە قۆناغێکە لە ژیانیئینسانێکی دیاریکراو کە هەر ئێستا پێی ناوەتە ناو ژیانەوە حەقیقەتێکی حاشا هەلّنەگرە. ئەگەر ئەم حەقیقەتە ئەبێتە مایەی ئازاردانی ویژدانی کەسێك لە منالّ لەباربردندا، خەتای ئێمە نیە. ئەو چاوەڕوانیەیەی کە ئێمە لە پێناوی مرتاح کردنی چمیری کەسانێك دا کە نیازی لە باربردنی منالّیان هەیە ئەم راستیە لە فکرماندا بسڕینەوەو بۆ نموونە وانیشان بدەین کە (حاجی لەقلەق) کۆرپەلّە ئەهێنێت، زیادە ڕەوییە.

سورەییا شەهابی: لە هەندێ وولاّت، بۆ نموونە لە بەریتانیادا، بەخشینی ئیجازەی لە باربردنی منالّ سێردراوەتە دەستی پزیشك تا لەسەر بنچینەی تەشخیصدانی سەلامەتیی جسمیو نەفسی دایکەکە ئەم ئیجازەیەی پێبداتو ئەمەش بووەتە مایەی نارەزایەتی زۆرێك لە پزیشکان. لە بەرنامەی حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاریدا ئیجازەی لە باربردنی منالّ سپێردراوەتە دەستی دایك. "ئیجازەی پزیشك" یا"بڕیاری دایك"؟ ئایا ئەم بەرامبەرکێیە هیچ جێگایەکی لەبەرنامەی حیزبدا هەیە. مەبەستم ئەوەیە کە ئایا سپاردنی ئیجازەی لە باربردنی منالّ بە ئیجازە پێدانی پزیشك، هیچ جێگایەکی هەبوو لەباسەکانی پەیوەست بە لەباربردنی منالّ لە بەرنامەی حیزب دا، وەئەگەر نەیبوو بۆچی؟

منصور حکمت: مەقولەی ئیجازەی پزیشك، تەنها بۆ لە باربردنی منالّ لە دوای دوازدە هەفتەییەوە نەبێ، سەرەتا لە نووسینی دەقی بەرنامەدا مەترەح نەبوو، چونکە ڕووی مەسەلەکە بەو جۆرەی کە بە واقعی لە هەموو وولاّتەکاندا هەیە، هەلّبژاردنو بڕیاردان لەدەستی ژندایە. بزووتنەوەی قانوونی کردنی لە باربردنی منالّ، بزووتنەوەیەکە بۆ دانی ئەم مافەو ئەم هەلّبژاردنە بەژن. باسی تەشخیصدانی پزیشك دەربارەی مەترسی ئازاری جسمی و نەفسی حاملەبوون بۆ ژنان، ڕێگایەکە کە لە هەندێ ولاّتدا هەولّیان داوە لە باربردنی منالّ بەعەمەلی قانوونی بکەنەوە بەبێتەوەی کە بەرەسمی دان بە مجازبوونی ئەم کارەدا بنێن. بە تایبەتی ووشەی "مەترسی ئازاری نەفسی" بەم مەبەستە دانراوە کە مجال بۆ تفسیر کردن بهێلّێتەوەو بەعەمەلی پزیشك سەرپشك بکات کە مۆری تأیید بدات لە خواستی ژن بۆ لە باربردنی منالّ. ئەمە سیستمێکە کە هەر ئەمڕۆ لە بەریتانیادا کاری پێ دەکرێ. لە روی عەمەلیەوە لە باربردنی منالّ لە بەریتانیادا ممکنەو بە خواستی ژن ئەنجام دەدرێت. بەلاّم لەڕووی حقوقیەوە ئەوە پزیشکە کە بڕیاری لەسەر ئەدات. ئەگەر پزیشکێك داواکاری ژنەکە بۆ لە باربردنی منالّ تأیید نەکات، کە هەلّبەتە هەندێ جار روودەدات، ژنەکە دەچێتە لای پزیشکێکی ترو مۆری تأیید لەو وەردەگرێ. ئەم شێوازە ریاکارانەیە ئەمڕۆ هەم دەنگی خەلّك و هەم دەنگی پزیشکەکانیشی بەرز کردووەتەوە. ئەگەر بزیشکەکە کەسێکی مخالفی لە باربردنی منالّ بێت، لە ئەنجامدانی ئەم کارەدا دژواری زۆر وە تەنانەت هەندێ جار تأخیری جدی ئەخاتە رێی ژنەکە. بەووتەیەکی تر بەپێی معیارە ئەخلاقیەکانی پزیشکی ئەو شوێنە هاو وولاّتیانی بەریتانیا لەمەسەلەی لە باربردنی منالّدا لە حقوق و ئیمکاناتی جیاواز یەهرەمەندن. لەلایەکی ترەوە، پزیشکەکان بەحەق نارەزایەتی دەردەبڕن کە کاری ئەوان نەك تەشخیصدانی پزیشکی، بەلّکو بووەتە ڕێ نماییەکی کۆمەلاّیەتی بۆ ژنان. کارێك کە دەبووایە ئەرکی یاسا بووایە. ئەمە مەوقعیەتێکی غەیرە ئەخلاقی و ریاکارانەی سەپاندووە بەسەر پزیشکەکاندا، بە مخالفانو لایەنگرانی لە باربردنی منالّەوە. ئەلّێن ئەگەر لە باربردنی منالّ کارێکی یاساییە، ئەوا دەبێت بڕیار لەسەر دانیشی لەلایەن خودی ژنەوە بێت. هەلّوێستی ئێمەش هەر ئەمەیە.

سورەییا شەهابی: پێشتر ووتت ناوبردنی ئیجازەی لە باربردنی منالّ بە "مافی هەلّبژاردن" شتێکە لە چەشنی ئازادی هەلّبژاردن لە نێوان کەوتنە خوارەوە و خۆخستنە خوارە لە بەرزاییەکەوە. هەندێك لە فیمینستەکان و لایەنگرانی مافەکانی ژنان لەسەر ئەو باوەڕەن کە مافی لە باربردنی منالّ یەکێکە لە گرنگترین ئەو مافانەی کە ئیمکانی هەلّبژاردن دەداتە ژنان. هەلّبژاردنی بوونو نەبوون بە دایك، وە هەلّبژاردنی کاتی بوون بە دایك.

منصور حکمت: من لەگەڵ تێڕوانینی بەشی هەرە زۆری بزووتنەوەی فیمینستیدا لەسەر هەویەتی کۆمەڵایەتی ژنو خۆهۆشیاری ژن گرفتم هەیە. ئەمانە ژن بە توێژێك یان گروهێکی کەمایەتی تصویر دەکەن کەدەبێ مافە صنفییەکانی خۆی وەربگرێو بچێت بەلای کاریەوە و ئیتر هەقی بەسەر دنیاو مەسەلەی کۆنترۆڵی چارەنووسی جیهان و کۆمەڵگای ئینسانیەوە نەبێت. بە بڕوای من لە باسی لەباربردنی مناڵدا ژن کەمایەتیەکی خاوەن دەعواو مەحرووم نییە کە قەرارە ئەجری خۆی لەشێوەی ئیجازەی لە باربردنی مناڵدا وەربگرێتەوەو بڕواو ئیتر کاری بەسەر مەسەلە کۆمەڵایەتی، مەعنەوی، فەلسەفیو مێژوویییەکانی ئەم گرفتەوە نەبێت. لە تصویری ئەمانەدا ژن هەمیشە لە باسی لە باربردنی مناڵدا تەنها لەشکڵی مشتەرییەکی حاملەی کلینیك دا خۆی دەنوێنێ، نەك رابەری کۆمەڵگا، نەك فەیلەسوفو ئایدیۆلۆژێك کە دەبێ سەرەنجام سەبارەت بە ژیان و هویەی ئینسانی کۆرپەلە و حورمەتی ئینسانی و شتی تر خاوەن ڕا بێت، نەك ئینسانێك کە بەبێ لەبەرچاو گرتنی ئەوەی کە ژنە یان پیاو دەتوانێ سەبارەت بەم مەسەلانە ڕاو بۆچوونی هەبێو بەمەسەلەی خۆی بزانێو بیەوێ دنیا بە ئاقاڕێکی نایبەتیدا بەرێت. لە مەکتەبی ئەمانەدا ژن حاملەیەکە کەنایەوێ حاملە بێت وە ئیتر کارێکی بەم مەسەلانەی ترەوە نیە. بەبروای من ئەم فیمینیزمە ڕووی دووەمی پیاوسالارییە کە ئەویش بە هەمان شێوە ژن لە دەخالەت کردن لەم مەیدانەدا دوور دەخاتەوە، وە ئەم دووانە دوو دیوی یەك پارەن.

لە وەڵامی پرسیارەکەی تۆدا، بۆ ژنێك کە تەنها بەشێك نییە لە کەمایەتییەکی دووگیانی کۆمەڵگاو وەکو ئینسان مامەڵە لەگەڵ مەسەلەی کۆمەڵگاو ژیان و حورمەتی ئینسانی و یەکسانی کۆمەڵایەتیدا دەکات، ئیجازەی لە باربردنی مناڵ مافی بڕیاردانێکی ئەوتۆ نییە. ئازادی لە باربردنی مناڵ وەکو حەبێکی سیانور* وایە کە چریکەکان لە زەمانی شادا لەگەڵ خۆیان هەڵیان دەگرت. ئیمکانێکە بۆ دەرچوونێکی دەردناك لە ڕووداوێکی دەردناکتر. ئیجازەی لە باربردنی مناڵ لە چەشنی ئیجازەی خۆکوژییە. ئازادی لە باربردنی مناڵ ئیجازەی لە بەبن بردنی کۆرپەڵەی خۆتە بۆ خۆلادان لە ئاکامە خراپەکانی منداڵداری لەم کۆمەڵگایەی ئێستادا. ئازادی لە باربردنی مناڵ بۆتە زەرووەتێك لە بەرئەوەی زۆرێك لەئازادیە ئینسانیەکان لە ژنان زەوت کراوە. مافی بەهرەمەند بوون لە زانستی جنسی. ئازادی کەڵك وەرگرتن لەوەسائیلی (منع)ی سەد لە سەد سالمو بێخەتەر. ئازادی رزگاربوون لە ئەخلاقی مەزهەبیو پیاوسالارانە لە پەیوەندی جنسیدا، ئازادی پەیوەندی جنسی ئاوەڵاو ئازاد کە ژن لەو پەیوەندییەدا ئازادی تەواوی هەبێت لە ڕەفتاری جنسی خۆیدا، مافی ئەوەی ئازادبیت لەوەی کە مناڵت هەبێتو مەوقعیەتی ئابووریو شوغڵیت پارێزراو بێت، ئازادی ئەوەی کە بەبێ ئەوەی لە ژێر فشاری ئابوری و ئەخلاقی و فەرهەنگیدا ناچار بەزواجو ژیانی هاوبەش بیت لەگەڵ مێرددا، مناڵت هەبێت. ئازادی کەڵك وەرگرتن لە ئیمکاناتی خۆرایی و مناسب بۆ بە خێوکردنی مناڵ. ئازادی لەوەی مناڵت هەبێتو ژیانی کۆمەڵایەتیت هەبێت. مافی پارێزراو بوون لە تەعەدای جنسی چ لە خێزانو چ لە دەرەوەیدا. ئازادی هەڵبژاردنی دایکایەتی بەبێ ئەوەی کە ژیانو خۆشگوزەرانیو بەختیاری خۆت وەکو ژنێكو ئینسانێك فیدا بکەیت. ئازادی لەوەی ببیت بەدایكو خۆشگوزەرانیو تەندروستیو ئاموزشو ڕابواردنی مناڵەکەت زامن بێت.

لە نەبوونی ئەم مافانەدایە کە ژن لە مەوقعیەتی "هەڵبژاردنی" لە باربردنی مناڵدا خۆی دەبینێتەوە. لەم بارەیەوە پێویستە خاڵێکمان لا ڕۆشن بێت. خودی حاملەبوونی ژن بەپێچەوانەی مەیلی خۆیەوە، بەم مانایەیە کە نەیتوانیوە ئیرادەی خۆی بۆ دایکایەتی کردنو نەکردن وە هەڵبژارنی کاتی دایکایەتییەکەی لە ناو هەمان پرۆسەدا کە مرۆڤ تیایدا حاملە دەبێت، واتە پەیوەندی جنسی، پیادە بکات. ئەگەر قەرارە ژن کۆنترۆڵی هەبێت بەسەر هەڵبژاردنی دایکایەتیو کاتی دایکایەتییەکەیدا، ئەوا پێویستە ئیرادەو کۆنترۆڵی هەبێت لە قەلەمڕەوی پەیوەندی جنسی دا. ئەمە بە مانای بەهرەمەند بوونە لە زانیاری جنسی، بەمانای دەست راگەیشتنە بە وەسائیلی (منع)ی سالمو بێخەتەرو بەشداری کردنێتی لە پەیوەندیەکی جنسی یەکسان و ئازادو ئارەزومەندانە و دوور لە هەرجۆرە زەختو زۆرو ئیجبارکردنێکی ڕاستەوخۆو ناڕاستەوخۆ. بێگومان کوشتنی کۆرپەلە ڕێگایەکە بۆ بەرگرتن لەبوون بەدایکی ژن، بەڵام ژنێك بەم شێوازە دایکایەتی نەکردن "هەڵدەبژێرێت" کە پێشتر نەیتوانیبێت ئازادانە ممارەسەی ژن بوونی بکات.

سورەییا شەهابی: هەندێك لەو باوەڕەدان کە هەر فۆرمولبەندیەك کە مافی لە باربردنی مناڵ نەك بە "ایجابی" بەڵکو بە "سلبی" لێك بداتەوە، ئەم مافە مەحدود دەکاتەوەو بە عەمەلی وا لەژنان دەکات کە لەهەموو هەلومەرجێکدا کۆرپەلەکەیان بهێڵنەوە. ئەڵێن ئەم بەندە

فەزایەکی ئەخلاقی لە بەرامبەر ئەم کارەدا پێك دێنێ کە لە بەرژەوەندی ژناندا نیەو دەستی کلێسا و دین ئاوالآ دەکات لە مەحدود کردنەوەی مافی بڕیاردانی ژناندا.

منصور حکمت: ئەم نموونەیە هەر هەمان تەبدیل کردنی ژنە بەکەمایەتیەکی صنفی تحت الحمایەو هەتیو کە پێشتریش باسم کرد. ئەمانە ئەیانەوێ ژن تەنانەت لە چوارچێوەی باسکردن لە ماهیەتی ئینسانی و فەلسەفی لە باربردنی منالّ بخەنە دەرەوەو حەقی بەسەریەوە نەبێتو هیچ نەڵێو نەبیستێ. ئەیانەوێ "توێژی ژنان" تەنانەت لە حەقیقەت دوور ڕابگرن و ڕێگریان بۆ پێك بهێنن. تازە هەر لەم دنیا جیاکراوەیەی توێژی ژنانیشدا هێشتا مەعلوم نیە بۆچی لە پێناوی چمیر مرتاح کردنو ئاسوودەکردنی ویژدانی ئەو ژنانەدا کە منالّەکانیان لەبار ئەبەن، دەبێ ئەو ژنانەی کە پێیان وایە لە باربردنی منالّ هەر چۆنێك بێت کارێکی تالّە کە دەبێ کۆمەڵگا ڕۆژێك لێی رزگار ببێت ، بێ دەنگ بن و لە بەرامبەر یەکێك لە گرنگترین گرفتە فکریەکانی مێژووی بەشەریەتدا بێدەنگو بێ دەربەست بن. ئەگەر لە باربردنی منالّ مافێکە، لێکۆڵینەوەو بەیان کردنی حەقیقەتیش مافێکی ترە. ئەمانە هەردووکیان بەقازانجی ژنانن. تەنانەت ئەگەر بەقازانجی بڕێك لە فیمینیستەکانیش نەبێت.

سەبارەت بە مەسەلەی کلێسا، ئەمەمان زۆر بەر گوێ دەکەوێ کە تێڕوانینی سلبی بەرنامە سەبارەت بەخودی کرداری لەباربردنی منالّ، سەرباری خواستی قانونی بوونی، ئاو بە ئاشی کلێسا و بالّی ڕاستی مەزهەبیدا دەکات. ئەمە تێگەیشتنێکی لەئەندازە بەدەر لاوازە. نموونەی پێچەوانەی ئەمە ئەکرێ لەباسی پۆرنۆگرافی (فلیمی جنسی)دا ببینرێ. فیمینیزم و کلێسا لە بەرامبەر پۆرنۆگرافیدا دوو هەڵوێستی تەواو لێك نزیکیان هەیەو تەنانەت لە خۆپیشاندانەکاندا لە تەنیشت یەکترەوە دەردەکەون. ئایا ئەکرێ بوترێ نارەزایەتی فیمینستەکان لە بەرامبەر پورنۆگرافیدا دەستی کلێسا بۆ زیاد کردنی فشاری مێژوویی لەسەر ژنان و بۆ بەرگرتن بە ئازادی و خۆ دەرخستنی جنسیی ژنان ئاوەلآ دەکات؟ وە ئایا ئەم نزیکایەتیە بەڵگەیەکی کافیە بۆ بێدەنگ بوونی فیمینیزم لە بەرامبەر مەسەلەی پورنۆگرافیدا؟

هەڵسەنگاندنی سلبی خودی عەمەلیەی لە باربردنی منالّ بەتەنها قسەی ئێمە نیە. قسەی زۆربەی هەرە زۆری خەڵکیە. قسەی زۆربەی هەرە زۆری ئەو کەسانەیە کە لە باربردنی منالّ "هەڵدەبژێرن" و ئەشیانەوێ قانوونی بکرێتەوە. بۆچوونی موشەخەسی خەڵك سەبارەت بە ناسنامەی ئینسانی کۆرپەلە هەر چییەك بێت، زۆربەی هەرە زۆری ئەوان هەست بەوە دەکەن کە ئەمە کارێکی دەردناكو نەخوازراوە و بەهەرحالّ پەیوەندی بە پچڕاندنی ژیانی ئینسانیەوە هەیە. ئەوە کلێسایە کە خۆی بەم عاگفە شەریفە ئینسانیەوە هەڵدەواسێ و بەم ئیعتبارە ئەیەوێ بازاڕی خۆی گەرم ڕابگرێ. بگرە ئەوە ئەم بێعاگفهییو بەکەم راگرتنە بیولۆژیکیو صنف گراییە فیمینیستیەیە کە ئیجازەی ئەم ڕیاکاری و بەرز کردنەوەی ئالآی ڕێز و ئیحترام بۆ ژیانەی داوەتە دەستی دین، واتە یەکێك لە ترسناکترینو دژی ئینسانیترین دامەزراوەکانی مێژووی بەشەریەت.